

la jam malsufiĉa eduksistemo. Preskaŭ ne ekzistis nereligiaj instruistoj. Jam en la jaro 1757, la markizo de Pombal, ministro de la portugala reĝo, reformis la funkciadon de la indiĝenaj komunumoj, forprenis la rajtojn de la jezuitoj, kiuj ekde 1686 administris la indiĝenajn komunumojn kaj lernejojn, kaj anstataŭigis ilin per direktoroj. Ili devis kontroli la vivon de la indiĝenoj, precipe fiksi iliajn daŭrajn loĝlokojn, alproksimigi ilin al la eŭropa civilizmodelo, krei laborforton, kaj fortigi la transmaran administradon tra ĝiaj lokaj reprezentantoj. La nova leĝo alportis multajn ordonojn kaj kondamnis la uzon de la ĝenerala lingvo, nomis ĝin „inventajo ververe abomeninda”, pro tio ke ĝi malebligis al la popolo aliron al la eŭropa civilizo. Por forigi tiun „malbonon”, la uzo de la portugala lingvo iĝis deviga. Sen la ĉeesto de la jezuitoj kaj fronte al oficiala malpermeso, la ĝenerala lingvo komencis malfortiĝi.

Samtempe, alia faktoro intervenis. La ekspluata sistemo de eksportado de brazil-arboj (latine „Paubrasilia echinata”, laŭ kiuj la tuta lando nomiĝas Brazilo), kiuj donis ruĝan farbon por teksaĵoj, iom post iom elĉerpiĝis. En la 17-a jarcento estis en Brazilo enkondukita pli strukturigita produktsistemo kun la plantado de sukerkano. Por laboro sur la plantejoj oni importis centmilojn da afrikaj sklavoj kun malsimilaj lingvoj. Kutima politiko de la sklavoposedantoj estis miksi diversevenajn afrikanojn por malfaciligi ribelojn kaj la interŝanĝon de informoj. Por la komunikado inter sklavoposedantoj kaj la sklavaro oni uzis ĉefe la portugalan lingvon. Tio estis plia kaŭzo de la forfalo de la ĝenerala lingvo.

La listo de la indiĝenaj lingvoj uzataj en Brazilo, kompilita de la brazila lingvisto Aryon Rodrigues (1925-2014), prezentas ĉirkaŭ 200 lingvojn apartenantajn al 45 malsamaj lingvo-familioj. La nombro de parolantoj de tiuj lingvoj estas de kelkdekoj ĝis kelkmiloj. La tupi-gvarania familio estas reprezentata de 29 lingvoj-variantoj, kies parolantoj loĝas ene de la amazonia arbaro. Tie oni ankaŭ povas renkonti uzantojn de la posteulo de la ĝenerala lingvo, alinomita *ñeengatú*, t.e. «la bona» aŭ «la komprenebla» lingvo. Laŭ la listo de Rodrigues (2013), 15 000 homoj ankoraŭ utiligas la ĝeneralan lingvon. Kiam la portugala reĝo malpermesis ĝian uzadon en la 18-a jc., almenaŭ du trionoj de la brazila loĝantaro konis nur tiun lingvon. La forlaso de la ĝenerala lingvo kaj ĝia anstataŭigo per la portugala estis lingvopolitika decido, per kiu estis garantiita la hegemonio de la eŭropa-kristana civilizo super pluretnaj lokaj kulturoj en Brazilo. Tio ankaŭ donis al la portugala lingvo elstaran lokon inter la plej uzataj de la mondo, ĉar nur en Brazilo ĉirkaŭ 200 milionoj da homoj utiligas ĝin ĉiutage. Sed, por tio, la ñeengatua devis malĝeneraliĝi, kaj centoj da etnaj lingvoj malaperi.

Bibliografio

- Alisjahbana, Sutan Takdir (1974): Language policy, language engineering and literacy in Indonesia and Malaysia. En: Fishman, Joshua A. (eld.): *Advances in Language Planning*. New York & The Hague: Mouton de Gruyter. 393–412.
- Anchieta, José de (1990): *Arte de Gramática da Língua mais Usada na Costa do Brasil*. Reeldono. Eld. Loyola, São Paulo
- Baur, Arthur (1989²): *La Retoromanĉoj: sorto de la plej malgranda nacia lingvo de Svislando*. Bellinzona: Hans Dubois. kun bibliografio
- Berdichevsky, Norman (2004): *Nations, Language and Citizenship*. Jefferson, North Carolina & London: Mc Farland